

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΤΜΗΜΑΤΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
03-04-2021

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η γλωσσική φθορά και οι «μεγαλομανείς» γλώσσες

[1] Ο Φερδινάνδος ντε Σωσσύρ έλεγε για τους προστάτες της γλώσσας ότι μοιάζουν με την «κότα που έκλωσε αυγό πάπιας». Πράγματι, ο πατέρας της σύγχρονης γλωσσολογίας, στο μοναδικό και κλασικό βιβλίο του *Μαθήματα Γενικής Γλωσσολογίας*, γράφει: «Ο άνθρωπος που θα ισχυριζόταν ότι φτιάχνει μια αμετάβλητη γλώσσα, ότι οι μεταγενέστεροι θα όφειλαν να τη δεχτούν όπως την καθιέρωσε, θα έμοιαζε με την κότα που έκλωσε αυγό πάπιας· η γλώσσα που δημιούργησε θα παρασυρθεί, είτε το θέλει είτε όχι, από το ρεύμα που παρασέρνει όλες τις γλώσσες».

[2] Αυτό το «ρεύμα» που παρασέρνει όλες τις γλώσσες είναι χαρακτηριστικό εγγενές και φυσικό των γλωσσών. Αντίθετα με όλα τα λοιπά ανθρώπινα, που ο χρόνος με την αλλαγή και την αλλοίωση τα φθείρει έως και εξαφανίζει, η γλώσσα είναι το μόνο κοινωνικό φαινόμενο που έχει την ενδιαφέρουσα ιδιοτυπία να διαρκεί στο χρόνο επειδή αλλάζει και αλλοιώνεται. Η αλλαγή και η αλλοίωση εξασφαλίζουν στις γλώσσες τη διάρκειά τους. [..]

[3] Καθώς αλλάζουν οι γενιές και εξελίσσονται οι κοινωνίες, δημιουργούνται νέες ιδέες, νέα αντικείμενα, νέοι τρόποι σκέψης καθώς και νέες ανάγκες επικοινωνίας, στις οποίες οι γλώσσες ανταποκρίνονται με την αλλοίωση και την αλλαγή. Αλλάζουν οι γλώσσες, επειδή αλλάζουν οι ιδέες. Όλοι οι σημαντικοί σταθμοί στην ιστορία των κοινωνιών που έφεραν καινούρια συστήματα ιδεών επέφεραν θεαματικά μεγάλες αλλαγές στις γλώσσες. Η Αναγέννηση π.χ. ή ο Διαφωτισμός ή η Οκτωβριανή επανάσταση στη Ρωσία, που έφεραν καινούρια συστήματα ιδεών σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, νέες πολιτικές αρχές, καινούριες κοινωνικές αξίες, νέες έννοιες και αντιλήψεις του κόσμου, μεταμόρφωσαν ριζικά τις γλώσσες σε πολύ λίγο χρόνο. Με αργότερο ρυθμό απ' ό,τι οι αλλαγές που προκαλούν μεγάλες κοινωνικές ανακατατάξεις, όλες οι γλώσσες αλλάζουν.

[4] Αρκεί να διαβάσει κανείς ένα κείμενο γραμμένο πριν τριάντα χρόνια, για να αναγνωρίσει αμέσως την αλλαγή. Και αν διαβάσει κείμενο γραμμένο μόλις πριν πενήντα χρόνια, χρειάζεται ειδικές γνώσεις για να το κατανοήσει πλήρως. Όπως έχει γράψει ο σπουδαίος γλωσσολόγος Μιχάλης Σετάτος, η γλώσσα «αναγκαστικά» προσαρμόζεται σε

νέες ανάγκες επικοινωνίας, η χρήση του λόγου εισάγει νέα στοιχεία στη γλωσσική δομή, και έτσι αλλάζουν οι γλώσσες. Κι ακόμα, η συστατική της ζωής των γλωσσών συνεχής αλλαγή απαιτεί την «περιοδική ανανέωση» της κωδικοποιημένης γλώσσας, με άλλα λόγια την αλλαγή των κανόνων που διδάσκονται στα σχολεία. Ενδιαφέρον και αποκαλυπτικό είναι ότι όλα τα παραπάνω δεν τα αμφισβητεί σήμερα κανένας απολύτως. Θεωρούνται επιστημονικοί κοινοί τόποι και αντίλογος δεν υπάρχει.

[5] Και όμως, συχνά εμφανίζεται στις κοινωνίες ο θρηνητικός μύθος για τη φθορά και την αλλοίωση της μιας ή της άλλης γλώσσας, συνοδευόμενος από την απειλή για την εξαφάνισή της. Ο μύθος που ταυτίζει την αλλαγή της γλώσσας με την παρακμή επαναλαμβάνεται ασταμάτητα, παρά το γεγονός ότι δεν έχει καμία απολύτως στήριξη. Η μεγάλη αυτή αντίφαση περιέχει μηνύματα κοινωνικά και πολιτικά. Όποια μνεία θρηνητική για τη φθορά μιας γλώσσας κι αν διαβάσει προσεχτικά κανείς, θα διαπιστώσει ότι συνοδεύεται από μια εξιδανικευμένη αναφορά σε μία ορισμένη γλωσσική μορφή, που περιγράφεται σαν ανώτερη και αυθεντική. Στην ιστορία όλες οι γλώσσες που ονομάστηκαν ανώτερες και αυθεντικές ανήκουν σε επεκτατικές και ιμπεριαλιστικές κοινωνικές ομάδες. Όλες οι γλώσσες που θεωρήθηκαν ιδανικές και τέλειες, η λατινική, η ρωσική, η γερμανική, η αγγλική (και άλλες), αποχτήσανε τους τιμητικούς αυτούς τίτλους την περίοδο βίαιων επεκτατισμών και της αποικιοκρατίας. [...]

[6] Σήμερα, μολονότι ζούμε σε άλλες εποχές, στη Γαλλία π.χ. κυκλοφορεί ένα μικρό βιβλίο μεγάλου ακαδημαϊκού με τίτλο *Αναζητώντας τη χαμένη γαλλική*, με θρηνητικό περιεχόμενο: «χάνεται» η ωραιότητα και αρίστης ποιότητας γαλλική, ενώ «μέχρι το 1940» έλαμπε στον κόσμο. Το συμπέρασμα είναι τούτο: «η γαλλική γλώσσα, δηλαδή η πατρίδα, κινδυνεύει». Η χρονολογία της εποχής που η γλώσσα ήταν «ιδανική» είναι ηχηρά αποκαλυπτική, αφορά τη Γαλλία των αποικιών και τη γαλλική όταν είχε τη θέση της διεθνούς γλώσσας. Άρα, η προφητεία για την παρακμή της γαλλικής, ο αγώνας ενάντια στην εξαφάνισή της είναι διεκδίκηση της θέσης που κατέχει η αγγλική στην Ευρώπη.

Άννα Φραγκουδάκη ,εφημ. ΤΑ ΝΕΑ , 16-09-2000

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η ΛΕΞΗ

Όταν αρχίζεις να διαβάζεις φωναχτά, οι λέξεις βγάζουν φτερά, φτερουγίζουν ανάμεσα σε γη και ουρανό, γίνονται άγγελοι, εκτελούν αυτό που τους παραγγέλνεις, μπαίνουν στην υπηρεσία σου, ακτινοβολούν, τραγουδούν, κινούνται ανάμεσα στις γαλάζιες αίθουσες τ' ουρανού, τα σκοτεινά τα σπίτια και τους δρόμους. Τινάζουν από πάνω τους την περηφάνια, ντύνονται το ρούχο του ταχυδρόμου, το πέδιλο του Ερμή, σηκώνονται, ταξιδεύουν σε τόπους υψηλούς, σε άγρια μονοπάτια του αιθέρα, κάτω από τη γραμμή του χιονιού, στο νύχι του γερακιού συναντούν την επιθυμία και την ελπίδα, προετοιμάζουν την πραγματικότητα που θα τις εκπληρώσει. Γιατί δεν μπορεί να τις έπλασε έτσι ο Θεός χωρίς να έχει προνοήσει τη συνάντησή.

Όταν αρχίζεις να διαβάζεις φωναχτά και είσαι ανοιχτός, ανάλαφρος και άδειος, έχεις αφαιρέσει τους άχρηστους τους σάκους από τα έρμα σου, ανεβαίνουν οι λέξεις, αερόστατα, πετούν, βρίσκουν το άνοιγμα ανάμεσα στα σύννεφα, συναναστρέφονται

αγγέλους, συμβουλευόμαστε, μαθαίνουν από εκείνους τα σχέδια των Θεών, τις διαδρομές των άστρων, το μέλλον σου που αυτοί διαβάζουν με ευκολία γιατί το βλέπουν από ψηλά.

Όταν στέκεσαι με τις ώρες ακίνητος έχοντας το βιβλίο ανοιχτό στα γόνατά σου, έρχονται τα πουλιά τ' ουρανού, τρυπώνουν στα φυλλώματά σου, σκαρφαλώνουν στα κλαδιά σου, χτίζουν φωλιές στους κλώνους σου, στους πόνους σου, κλωσούν τ' αυγά σου. Τα λόγια, τα τραγούδια, τα παιδιά σου. Σου δίνουν τα φτερά τους να περιπλανηθείς να φύγεις, να ανθίσεις, να ξεδιπλωθείς, να μάθεις τ' όνομά σου, να πληγώσεις και να πληγωθείς.

Όταν τραγουδάς με τις ώρες κλεισμένος μέσα στις λέξεις, δεν υπάρχει άλλος να τραγουδάει τόσο ωραία όσο εσύ. Όταν κλειδώνεσαι μαζί τους βράδια ολόκληρα, όταν βουτάς στο βυθό τους, όταν χώνεσαι στον κόρφο τους, στα σκοτεινά αλλά και την ίδια στιγμή διάφανα μυστικά τους, όταν ακούς τη σιωπή που προηγείται και ακολουθεί, τότε μόνο τότε σε καταδέχονται και έρχονται μαζί σου.

Στο κρεβάτι σου, όπως αρκούδα την κερήθρα, με απληστία και έκσταση. Αν το αντέχεις το κεντρί μέσα στο μέλι. Τότε, μόνο τότε έρχεται στα χείλη σου η λέξη εκείνη, η μια και μοναδική, που είναι κάθε φορά και διαφορετική και όμως μένει πάντα η ίδια.

Θοδωρής Γκόνης, Εφτά λευκά πουκάμισα, εκδ. Άγρα

ΘΕΜΑ Α

Η συντάκτρια του **Κειμένου 1** θεωρεί ότι οι αλλαγές που παρατηρούνται στη γλώσσα αποδίδουν τη φθορά, την παρακμή του επικοινωνιακού κώδικα, εκτιμά ότι πρέπει να μας ανησυχούν;

Να αποδώσετε συνοπτικά τις απόψεις της για το ζήτημα αυτό σε 70-80 λέξεις, λαμβάνοντας υπόψη σας το περιεχόμενο των τεσσάρων πρώτων παραγράφων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1

Να σχολιάσετε τον τίτλο του **Κειμένου 1** από πλευράς περιεχομένου και μορφής. (μονάδες 5)

Να εντοπίσετε δύο σημεία του Κειμένου που αιτιολογούν την επιλογή του τίτλου από τη συντάκτρια. (μονάδες 5)

Ο τίτλος που επέλεξε για το κείμενό της ανταποκρίνεται κατά τη γνώμη σας στον ρόλο του; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2

Ποιος είναι ο ισχυρισμός της συντάκτριας στις δύο τελευταίες παραγράφους του **Κειμένου 1** και πώς τον αποδεικνύει;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3

α. Να εντοπίσετε στο **Κείμενο 1** δύο στοιχεία που επιβεβαιώνουν ότι η συντάκτρια γνωρίζει ως επιστήμονας το θέμα που παρουσιάζει (μονάδες 5) και δύο αντίστοιχα στοιχεία που αποδεικνύουν ότι αντιλαμβάνεται πως με τον λόγο της απευθύνεται στο ευρύ κοινό, μια και δημοσιεύει το κείμενό της σε έντυπο ευρείας κυκλοφορίας (μονάδες 5).

Μονάδες 10

β. Να χαρακτηρίσετε το ύφος του λόγου ως απλό/καθημερινό ή τυπικό/ επίσημο στα αποσπάσματα λόγου που ακολουθούν από το **Κείμενο 1**, λαμβάνοντας υπόψη σας τις τονισμένες λέξεις. Στη συνέχεια να αντικαταστήσετε τις λέξεις αυτές με νοηματικά ισοδύναμες, ώστε το ύφος να μετατραπεί στο αντίστροφο.

- είτε το **θέλει** είτε όχι [παράγραφος 1]
- ο χρόνος με την αλλαγή και αλλοίωση τα **φθείρει** έως και εξαφανίζει, [παράγραφος 2]
- η γλώσσα είναι το μόνο κοινωνικό φαινόμενο που έχει την ενδιαφέρουσα **ιδιοτυπία** [παράγραφος 2]
- χρειάζεται ειδικές γνώσεις για να το **κατανοήσει** πλήρως [παράγραφος 4]
- **αποχτήσανε** τους τιμητικούς αυτούς τίτλους [παράγραφος 5]

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο είναι το θέμα που προβάλλει ο αφηγητής στο **Κείμενο 2**; Να απαντήσετε στο ερώτημα, αξιοποιώντας τρία (3) εκφραστικά μέσα. Εσάς ποιος άλλος τρόπος επικοινωνίας σας εκφράζει, εκτός από τις λέξεις, και γιατί; Να απαντήσετε σε ένα κείμενο 150-200 λέξεων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Με αφορμή τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας για την Ελληνική Γλώσσα αλλά και τις συζητήσεις που γίνονται το τελευταίο διάστημα σχετικά με την εισροή ξενικών λέξεων και φράσεων στη γλώσσα μας, συντάσσετε ένα δοκίμιο. Σ' αυτό παρουσιάζετε τους λόγους για τους οποίους η καλή γνώση της μητρικής γλώσσας αποτελεί επικοινωνιακή δεξιότητα για έναν άνθρωπο και εκφράζετε την προσωπική σας γνώμη στο ερώτημα αν τελικά υπάρχει κίνδυνος αλλοίωσης της ελληνικής γλώσσας από την υιοθέτηση ξένου λεξιλογίου στον λόγο μας. Το δοκίμιό σας να έχει έκταση 350-400 λέξεων.

Μονάδες 30